

Zenon Andrzejewski, *Plk dr Józef Mieses (1882–1941)*, „Rocznik Przemyski” T. 42, 2006, z. 4, s. 225–228

Józef Mieses

Urodził się 1.10.1882 r. w Przemyślu, jako syn Jacoba Osiasa Miesesa, kupca-hurtownika i Chai Lei z d. Gans, córki Leisora i Sary. Rodzice Józefa zawarli związek małżeński w Przemyślu 23.03.1880 r. Ojciec pochodził z Jaworowa i w chwili zawierania związku małżeńskiego miał lat 23, zaś matka była rodowitą przemysłanką i była jego rówieśnicą. Rodzina zamieszkiwała w Przemyślu przy ul. Jagiellońskiej 17 (L. konskr. 226), w kamienicy będącej własnością matki.

Józef miał dwanaścioro rodzeństwa: 4 braci (Nissel urodz. 29.05.1876, Mathias urodz. 30.06.1885, Abraham urodz. 18.06.1888, Leizor urodz. 7.06.1896) i 8 sióstr (Ester urodz. 2.12.1879, Cecylia urodz. 5.04.1881, Amalia urodz. 1.05.1884, Ewa urodz. 25.03.1887, Teresa Ida urodz. 10.02.1890, Maria urodz. 16.05. 1891, Anna urodz., 29.05.1892, Rachela urodz. 13.07.1894).

W latach 1892–1900 Józef uczył się jako prywatysta c.k. Gimnazjum I z językiem wykładowym polskim w Przemyślu (późniejsze im. J. Słowackiego), w którym 25 czerwca 1900 r. zdał egzamin dojrzałości.

W roku akad. 1900/1901 podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Wiedeńskiego, poświęcając się dogłębnemu poznawaniu języków orientalnych oraz studiom filozoficznym. W owym czasie wykładali tutaj tacy profesorowie, jak: Müller, Haffner, Geyer, Wahrmund, Jodl, Müllner, Hoefler, Stohr, Boltzmann i Krall, którym młody Mieses dużo zawdzięczał.

W semestrze letnim roku akademickiego 1902/03 wyjechał do Berlina, gdzie na tamtejszym uniwersytecie słuchał wykładów profesora Brücknera, Delbrüera, Welitzscha, Ermana, Paulsena, Sachaua i Platego. Studia ukończył w semestrze letnim roku akad. 1903/04. trzy lata później, 27.06.1907 r., został promowany na doktora filozofii języków semickich i literatury, w połączeniu z historią Orientu i jej naukami pomocniczymi, na podstawie pionierskiej dysertacji: „Der Versuch eines Realwörterbuches zur Mischna”. Promotorami byli profesorowie: D.H. Müller i M. Bittner. Rozprawa liczyła ok. 400 stron i poświęcona była próbie opracowania rzeczowego słownika do Mischny, poprzedzonego wstępem zawierającym tworzenie nazw (pojęć ogólnych) Mischny, nie mających znaczenia rzeczowego.

Równoległe ze studiami uniwersyteckimi, od roku akad. 1900/1901 odbywał studia w zakresie teologii judaistycznej w wiedeńskiej Wyższej Szkole Rabinackiej (Israelitish-Theologische Lehranstalt), kończąc ją w 1906 r. 1.04.1908 r. złożył egzamin rabinacki. W okresie studiów odbył podróże zagraniczne do Niemiec, Szwajcarii, Egiptu, Palestyny. Poza Wiedniem poznał dokładnie Berlin, Genewę, Aleksandrię, Kair, Judo.

15.11.1908 rozpoczął pracę w c. k. gimnazjum w Samborze, jako tymczasowy nauczyciel religii mojżeszowej, w której to szkole uczył do 17.03.1909 r. Następnie został przeniesiony do Tarnowa, gdzie do 23.09.1909 r. pracował w c. k. Gimnazjum I i II oraz Szkole Realnej, w tym samym charakterze. Rozporządzeniem z dnia 9.09.1909 r. L. 48336 Rada Szkolna Krajowa mianowała go zastępcą nauczyciela w c. k. Gimnazjum IV we Lwowie. W placówce tej

pełnił obowiązki służbowe nieprzerwanie do listopada 1912 r., ucząc religii mojżeszowej w klasach I–VIII, w wymiarze 16 godzin tygodniowo.

Kolejnym rozporządzeniem Rady Szkolnej Krajowej z dnia 12.11.1912 r. L. 20023/IV otrzymał przeniesienie do c.k. Gimnazjum I z wykładowym językiem polskim w Przemyślu przy ul. Słowackiego 27. W macierzystym gimnazjum uczył nadal religii mojżeszowej w klasach I–VIII, w wymiarze 18 godzin tygodniowo, a ponadto od 27 listopada 1912 r. został dodatkowo zatrudniony, z tygodniowym pensum 8 godzin, w charakterze zastępcy dyrektora w c. k. Gimnazjum w Przemyślu na Zasaniu. Równoległe z pracą nauczycielską prowadził naukowe badania lingwistyczne. Ich plonem był artykuł pt. „Rozbiór krytyczny arabskiego przekładu ksiąg I i II Pentateuchu Rabbi Sadjasza Gaona (w. X)”.

W roku 1915 dr Józef Mieses został powołany do służby czynnej w armii austriackiej. W związku z pełnieniem służby wojskowej został urlopowany od zajęć szkolnych, a rozporządzeniem z dn. 3 sierpnia 1917 r. L. 17100 c. k. Rada Szkolna Krajowa zwolniła go z początkiem roku szk. 1917/18 z obowiązków nauczycielskich i już do końca I wojny światowej pozostawał w wojsku, pełniąc funkcję rabina polowego.

Po zakończeniu wojny przeniósł się do Warszawy, gdzie w latach 1918–1920 był wykładowcą w Państwowym Seminarium dla Nauczycieli Religii Mojżeszowej. 1.09.1920 r. wstąpił do Wojska Polskiego. 20.09.1920 r., jako rabin wojskowy w VIII randze, otrzymał przydział do Biura Wyznań Niekatolickich w Warszawie. Po kolejnych awansach na starszego rabina I, a następnie II klasy, 13.09.1921 r. został mianowany naczelnym rabinem Wojska Polskiego w

randze podpułkownika. 13.07.1922 r. awansował do stopnia pułkownika, ze starszeństwem z dniem 1.06.1919 r. 16.03.1928 r. za wzorową służbę i działalność duszpasterską, władze wojskowe odznaczyły go Złotym Krzyżem Zasługi.

Funkcje naczelnego rabina Wojska Polskiego pełnił do dnia 3.08.1931 r., po czym został przeniesiony na stanowisko szefa duszpasterstwa mojżeszowego w Dowództwie Okręgu Korpusu IX w Brześciu nad Bugiem. Z dniem 31.10.1932 r. przeszedł w stan spoczynku i został oddany do dyspozycji DOK IX, bez przynależności służbowej, z zachowaniem tytułu naczelnego rabina Wojska Polskiego w stanie spoczynku.

Dr Józef Mieses ogłosił liczne prace naukowe o tematyce etymologicznej i z zakresu gramatyki w czasopiśmiech polskich i zagranicznych. Wydał m.in. *Pięcioksiąg Mojżesza, Księga pierwsza: Genezis w języku hebrajskim z przekładem polskim* (Przemyśl 1913), jest autorem pracy pt. *Die älteste gedruckte deutsche Übersetzung des jüdischen Gebetsbuches a.d. 1530 und ihr Verfasser Antonio Margaritha* (Wiedeń 1916) oraz napisał uzupełnienie do talmudycznego słownika Léwy'ego (1919).

Władał sześcioma językami: hebrajskim, niemieckim, jidysz, francuskim, angielskim i włoskim.

Był żonaty z Ewą Grossinger. Zmarł śmiercią naturalną 2.12.1941 r. w Przemyślu, w swoim mieszkaniu przy ul. Mniszej 5. Urzędowa przyczyna zgonu: „osłabienie serca i zwapnienie”. Pogrzeb odbył się 3.12.1941 r. Został pochowany na Cmentarzu Żydowskim w Przemyślu przy ul. Słowackiego. Grobu nie udało się zlokalizować.